Marika Rönnberg, erityisasiantuntija
Kuurojen Liitto ry
9.9.2025

Asiantuntijakuuleminen: Hallintovaliokunta / HE 63/2025 vp

Kuurojen Liitto ry kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi hallintovaliokunnassa hätäkeskustoiminnasta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta.

Kuurojen Liitto ry on pettynyt, että reaaliaikaisen tekstin eli RTT:n käyttöönotto siirtyi vuoden 2027 kesäkuuhun asti, vaikka asialla on tosiasiassa jo kiire. RTT on monessa uudessa iOS- ja Android-puhelinmallissa jo nyt sisäänrakennettu optio, joka vaatii vain kansallista käyttöönottoa. DNA uutisoi jo 25.2.2025 RTT-ominaisuuden mahdollistamisesta omissa liittymissään (https://www.sttinfo.fi/tiedote/70928109/a-new-calling-feature-is-coming-real-time-text-calling-has-been-activated-in-dnas-network-it-will-soon-also-be-possible-during-emergency-calls?publisherId=1881&lang=en).

Asian lykkääminen on erityisen kohtuutonta siksi, että Hätäkeskuslaitoksen osalta Orpon hallitusohjelmassa on erikseen kirjaus: ”Viittomakielisten palvelut huomioidaan ja niiden saavutettavuutta parannetaan” (s.186) sekä: ”Arvioidaan mahdollisuutta hyödyntää videopuheluiden käyttömahdollisuutta hätäilmoitusten yhteydessä” (s.31). RTT:n siirtyminen lähes kahden vuoden päähän ei toteuta hallitusohjelman kirjauksia.

RTT:n viivästyminen voi vaarantaa vakavasti oikeuden elämään ja mahdollisuuden saada apua oikea-aikaisesti. Tätä uhkaa jonkin verran toki helpottaa se, että tekstiviestin lähettäminen numeroon 112 ei ole enää kesäkuun lopusta alkaen vaatinut oman numeron ennakkorekisteröimistä Suomi.fi -palvelussa. Tekstiviestejä numeroon 112 ei kuitenkaan edelleenkään priorisoida hätäpuheluiden tapaan matkapuhelinliikenteessä, joten tekstiviestin perillemenoon voi mennä ruuhkaisena aikana normaalia pidempään. Tämä on kestämätöntä ja voi pahimmassa tapauksessa maksaa henkilön hengen tai omaisuuden tuhoutumisen siksi, että apu viipyi hitaiden yhteyksien vuoksi.

112 hätäpuheluihin verrattuna tekstiviestikeskustelu on huomattavasti hitaampaa ja jokaista viestiä pitää odottaa jonkin aikaa, jotta siihen voi vastata. Apua ei siis aina saa niin nopeasti kuin jos voisi soittaa numeroon 112. Tämä on perustuslain ja yhdenvertaisuuslain vastaista. RTT nopeuttaisi keskustelua hätäkeskuspäivystäjän ja apua tarvitsevan välillä merkittävästi, sillä jokainen kirjoitettu merkki näkyy yhteyden molemmissa päissä samanaikaisesti.

RTT oli kovasti odotettu etenkin siksi, että Kelan ja Hätäkeskuslaitoksen viittomakielisen hätäpuhelun pilotti loppui jo joulukuussa 2023 ja sisäministeriö ilmoitti sen tilalle tulevan juuri RTT:n. Vaikka viittomakielisen hätäpuhelupilotin aikana todellisia hätäpuheluita tulikin vain vähän, on muistettava, että pilotin aikana palvelu oli vain virastoaikaan

saatavilla. Se jo itsessään vähensi mahdollisia viittomakielisiä hätäpuheluita, sillä suurin tarve avun hälyttämiseen viittomakielellä on työpäivän ulkopuolella iltaisin ja viikonloppuisin. Lähes kaikilla on työpäivän aikana ympärillään normaalisti kuulevia henkilöitä, jotka voivat hälyttää avun soittamalla. Siksi viittomakielisen hätäpuhelun koko tarve ei tullut pilottiaikana realistisena näkyviin, ja liitto nosti asian sekä Kelan, Hätäkeskuslaitoksen että ministeriön tietoon. Jokainen viittomakielinen hätäpuhelu oli tärkeä ja todensi viittomakielisen yhteisön tarvetta tälle palvelulle.

Toinen viittomakielisen yhteisön turvallisuutta, yhdenvertaisuutta ja itsemääräämisoikeutta merkittävästi heikentävä asia on se, että 1980-luvulla käynnistetty tekstipuhelupalvelu päättyi 31.12.2024. Tilalla ei ole mitään saavutettavaa tapaa asioida puhelimitse eikä Kelan tulkkauspalvelukaan tarjoa järkevää vaihtoehtoa puhelinasioinnin hoitamiseen. Kelan etäpalvelu (https://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelu-etapalvelu) on tarjolla suomalaisella viittomakielellä arkisin klo 8-16. Se ei siis palvele kaikkia niitä ryhmiä, joilla oli tapana käyttää STEA-rahoituksella toiminutta tekstipuhelupalvelua. Toistaiseksi myöskään automaattiset puheentunnistusjärjestelmät tai muut tekoälyratkaisut eivät riittävästi kata tätä tarvetta. Hätäpuhelukin saatettiin soittaa joskus tekstipuhelupalvelun kautta, joten palvelun päättyminen on merkittävä heikennys.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (EU 2019/882) nostaa esille hätäpuheluiden total communication -mahdollisuuden. Tätä videokuvan ja viittomakielen käyttämisen ensisijaisuutta on yhä kehitettävä myös hätäpuheluissa, vaikka Suomi ei vielä olekaan halukas liittämään hätäpuheluihin videokuvaa. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea on juuri antanut Suomen valtiolle tätä asiaa koskevan suosituksen (CRPD/C/FIN/CO/1, 26.8.2025, kohta 21 c). Asia on hätäpuheluita laajempi ja koskee hätäpuheluiden lisäksi yleisiä vaaramerkkejä sekä radiossa ja tv:ssä annettavia vaaratiedotteita. Vaaratiedotteissa ja yleisessä vaaramerkissä on nykyisellään kuuroja koskeva vakava ongelma – ääni ei saavuta eikä tv ole välttämättä päällä. Kaikki kuurot eivät näe hyötyä 112 Suomi -sovelluksen lataamiseen, josta hälytykset voisivat tulla push-ilmoituksena omaan puhelimeen. Sovellusta käyttäen saattoi käyttää viittomakielistä hätäpuhelua pilottiaikana mutta pilotin loputtua sovellukselle ei nähdä käyttöä, koska apua ei voi sen avulla hälyttää kuin soittamalla.

Lopuksi Kuurojen Liitto ry haluaa muistuttaa, että kirjallinen yhteydenotto eli tekstiviesti suomeksi tai ruotsiksi on monelle viittomakieltä käyttävälle aina toissijainen keino. Kirjoitettu kieli ei ole kaikille viittomakieltä käyttävälle kuurolle esteetön eikä saavutettava. Liittoon saapuneen asiakaspalautteen perusteella etenkin suomenruotsalaista viittomakieltä ja pääsääntöisesti kirjoitettua ruotsia

kommunikoinnissaan käyttävät joutuvat myös apua hälyttäessään sopeuttamaan omaa ilmaisuaan, koska usein hätäkeskuksen päivystäjä vastaa ruotsiksi lähetettyyn tekstiviestiin suomeksi. Tällöin kuuro joutuu käyttämään kirjoitettua suomea, jota moni osaa heikommin kuin kirjoitettua ruotsia ja siksi henkilö joutuu pidempään miettimään, miten ilmaista avun tarpeensa oikeilla sanoilla suomeksi, jotta tulee ymmärretyksi oikein. Näihin ruotsinkielisen palvelun notkahduksiin tulee välittömästi puuttua Hätäkeskuslaitoksen toiminnassa.

Viittomakielisen yhteisön käytössä olevat esteettömät viestintäkeinot ovat viime aikoina merkittävästi kaventuneet ja sitä myötä turvallisuuden tunne on yhteisössä horjunut. Saavutettava, esteetön ja yhdenvertainen tapa hälyttää apua tulee olla käytössä, jotta perustuslain ja kansainvälisten sopimusten tuomat velvoitteet voivat täyttyä. Valtion on turvattava myös niiden oikeus elämään, jotka eivät voi soittaa numeroon 112. Yhä kiihtyvä heikennyksien kierre ei saa jatkua.

Kuurojen Liitto ry rohkenee esittää, että valiokunta kiirehtii sisäministeriötä ja Hätäkeskuslaitosta valmistelemaan RTT:n käyttöönottoa, jotta järjestelmä saadaan käyttöön jo ennen ehdotettua takarajaa.